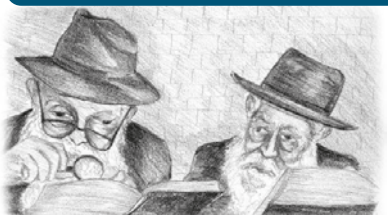
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ואתחנן ■ ח' מנחם-אב ה'תשפ"ג ■ 26.07.2023 ■ גליון מס' 745

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

מי מפחד ממשיח צדקנו [לשבת נחמו]
מסורת יהודית קדומה מספרת שביום שחרב המקדש נולד המשיח כמו...
המשך בעמ' 2

נחמה כפולה
על הנחמה העתידה לבוא לישראל בסיומה של הגלות, כשתגיע הגאולה...
המשך בעמ' 3

שו"ת קיץ
תשעה באב שחל ביום חמישי
מתי מותר להסתפר, לכבס ולהתרחץ? לשמוע מוזיקה? לאכול בשר ולשתות יין?...
המשך בעמ' 4

זבת חלב ודבש
לאחר שמשה רבינו שב ומקריא באזני עם ישראל, את עשרת הדברות...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
"פיתחנו קרבה וחיבה מוחשיות"
פסעתי מצד לצד בחדרי שבמלון היאט ירושלים, ממתינה בהתרגשות...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ לא רק העם היהודי שרד...
■ רופא חולים ומחיה מתים
■ עולם הבא תמורת רפורט...
■ מאסף של פישפשים
המשך בעמ' 7

מעלת ישיבת ארץ ישראל
"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן..." (ג, כה)...
המשך בעמ' 9

במה שתיקן האריז"ל לומר 'ואהבת לרעך כמוך' - קודם התפילה
בפרשת כי תבא תשס"ג הגיע רבי דניאל פריש זצ"ל מירושלים לביקור...
המשך בעמ' 10

ילדים בסרבל טיסה - הסרבנים

/ פרופ' עמיצור ברק

1. כנער בן 17 התנדבתי לצה"ל, על תיקי האישי כתוב "מתנדב". המניע שלי היה פשוט - **חובתי להגן על משפחתי**. אם לא - אהיה פרזיט. **לא** התגייסתי כדי לעשות טובה לקואליציה. תמיכתי בממשלה או הסתייגותי ממנה אינן כלל רלבנטיות לעניין זה.

   מי שמתנה תנאים שאם לא ייכנעו לו יסרב להגן על משפחתו שלו - מייצג, לדעתי, גישה מאד **ילדותית**. וגם **פרזיטית**. מאד. חוסר בגרות וחוסר הבנה בסיסית למשמעות האמיתית של השירות הצבאי.
2. **סחטנות** כבר אמרנו? בנסיבות הנוכחיות גם האיום הוא סחיטה. ילדותית.
3. בגרות, אמר חכם אחד, מתבטאת **ביכולת הבחנה**. הסרבנים אינם מבחינים בין פגיעה ממשית, מיידית וישירה **במדינה** - דבר פסול לחלוטין - לבין פגיעה עקיפה **בקואליציה**, שזוהי מטרתם של הסרבנים. בקואליציה הדמוקרטית! פגיעה בקואליציה היא אולי חוקית (לענ"ד לא חכמה ברוב המקרים), אבל רק בתנאי שאינה פוגעת במדינה!
4. חוסר הבחנה נוסף הוא בין **עילת** הסרבנות - "הרפורמה", שהיא נושא בעייתי **סובייקטיבי** של חילוקי דעות - ובין **תגובת** השוללים, סרבני הצבא, שהיא נזק **אובייקטיבי** למערכת הבטחון ולתדמית המדינה.
5. חמור מכך. עקרון מקובל, כמעט קדוש, הוא **שלא לפגוע בחפים מפשע** ואפילו הם במחנה האויב. הסרבנות בנויה על תקוות הסרבנים להפחדת הקואליציה (הדמוקרטית...) בכך שייפגעו חפים מפשע שהם **אזרחינו!** ומצטרפים לסרבנים בגרימת נזקים ממשיים ועכשוויים, לכלל ולפרטים, גם חוסמי הכבישים ונתב"ג! הפגנות ומחאה - כן. חסימת כבישים ו"נתבגים" - לא.
6. חמור מזה, הסרבנים, כמו כל המפגינים במקרה הנוכחי, גם משרתים וגם משמחים את האויבים. **קוצר ראות ילדותי** - כי אויבינו עלולים להתפתות לתקוף אותנו בגלל הקיטוב והחולשה הנובעת ממנו, כולל חולשת המנהיגות הנוכחית. וכבר היינו במצבים כאלה, בין היתר במלחמת ששת הימים כשנשיא מצרים ראה את המשבר החברתי אצלנו בשנת תשכ"ז (1966/7). עצם הסרבנות היא רוח גבית לאויב, אפילו אם לא תמומש - כבר עלולה לקרב את המלחמה הבאה.
7. קוצר ראות ילדותי אחר הוא **התקדים**. בין אם הסרבנות תשפיע ובין אם לאו, היא מכה הדים, ואז ייתכן שנהיה עדים לסרבנויות - וחסימת דרכי תחבורה, ושיבושים במשק - של קבוצות נוספות, מתנדבים ולא-מתנדבים. לא כולם שמים לב שהסרבנים היום הם "מתנדבים".
8. **בטחון עצמי מופרז** שאינו במקומו. מדובר בחילוקי דעות כאשר חלק מהעם סבור שהצעת הממשלה **תקדם** את הדמוקרטיה וחלק אחר סבור שהיא **תפגע**. גם החלק הראשון של העם מורכב מאנשים חושבים, חלקם משפטנים ושרי משפטים בעבר ובהווה. [התפרסמה קריאת תמיכה של 500 אקדמאים בכירים] ואולי הם צודקים? ואולי לא! ההכרעה צריכה להתקבל בדרכים המקובלות ולא ע"י סרבנות של "מתנדבים" ושאר מתנגדי הקואליציה שבטוחים שהאמת רק אצלם ולא סופרים את החולקים על דעתם.
9. מאפיין ילדותי נוסף לסרבנות היא **הפזיזות**. לפני שמפגינים ולפני שמסרבים יש לאפשר לכנסת למצות את הדיונים, לנסות להציע תכנית חלופית או פשרה. אם צעדים אלה ייכשלו אפשר לפנות ישירות ולא דרך התקשורת לשר הבטחון ולשטוח את הטענות, וגם להאזין למה שיש לשר גלנט

בפרט ולממשלה בכלל, לענות. מה החיפזון לנפנף בסרבנות?

10. ואז הפזיזים **רצים לספר** על סרבנותם לכל העולם, דרך התקשורת. במקום למצות את האפשרויות האלו, [ואולי מתוך הכרה בחולשת עמדת הסרבנים] - הם נחפזים להכריז על סרבנותם בתקשורת, שמעוניינת מטיבה **לעסוק במצבים סנסציוניים ודרמטיים, גם אם אינם ראויים** - פזיזות נוספת!

11. הצד השני של המטבע הוא חולשת המנהיגות: כח אדם בצבא הוא משאב איסטרטגי. כל מסירת מידע על משאב זה לאויב - בייחוד על בעיות זמינותו - הוא עבירה. שיתוף התקשורת עם המידע על סרבנות צבאית הוא לענ"ד פשע. ברגע ששמעתי בתקשורת על הסרבנות צפיתי שמפקד החיל **יעמיד לדין** את הסרבנים התקשורתיים; **לא** בגלל דעותיהם, ואפילו **לא בגלל סרבנותם** להתנדב, **אלא** בעוון גילוי מידע בטחוני לאויב; ועוד מידע בטחוני בעייתי שהם עצמם יצרו!! יחליטו השופטים אם יש אשמה. ידיד שופט אמר לי שיש כאן גם המרדה.

התאכזבתי ממפקד החיל שלא נקט בצעד זה, אך צפיתי שלפחות הרמטכ"ל יעשה זאת, התאכזבתי גם ממנו, גם משר הבטחון וגם מרוה"מ שלא ידעו להעמיד את "סרבני התקשורת" במקומם. חוסר משילות. ואולי עוד לא מאוחר מדי. חוסר המשילות הוכיח את עצמו וסרבנים אחרים צצו מכיוונים נוספים.

לא הבעתי את דעתי בעד הרפורמה או נגדה. עמדתי בסוגיה זו אינה רלבנטית בכל הנוגע לבעיית הסרבנות, שהיא חצייה של קו אדום עבה; בייחוד סרבנות של משרתי ציבור בהקשר הנדון. בחירתם ב**תגובות** מזיקות ומסוכנות **אובייקטיבית**, כצעד נגדי ליזמה שנויה במחלוקת לאומית **סובייקטיבית** היא בחירה חסרת אחריות, מסוכנת ולא בוגרת.

מי מפחד ממשיח צדקנו [לשבת נחמו]

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מסורת יהודית קדומה מספרת שביום שחרב המקדש נולד המשיח כמו שמובא בירושלמי [ברכות פ"ב ה"ד]: "מעשה היה ביהודי אחד שהיה חורש, געתה פרתו לפניו, עבר עליו ערבי אחד ושמע קולה, אמר לו: יהודי, יהודי, התר פרתך והתר מחרשתך מפני שחרב בית המקדש!. געתה הפרה שנית, אמר לו הערבי: יהודי, יהודי, קשור פרתך וקשור מחרשתך מפני שנולד מלך המשיח!" מסורת זו מלמדת אותנו שמיד עם החורבן נוצרה האופציה לגאולה, ואם כך נשאלת השאלה: אם כבר לפני כאלפים שנה נולד המשיח מדוע אין אנו זוכים להתגלותו? ואכן בשאלה זו נתחבט גם רבי יהושע בן לוי כמו שמסופר במסכת סנהדרין [צח א]: רבי יהושע בן לוי מצאו לאליהו שהיה עומד בפתח מערת רשב"י, שאלו ריב"ל לאליהו: אימתי יבוא המשיח? אמר לו אליהו: לך אצלו ושאל אותו. אמר לו ריב"ל: היכן הוא נמצא? אמר לו: בפתח העיר יושב בין עניים סובלי חלאים, כולם מתירים כל פצעיהם כאחד ואח"כ חוזרים וחובשים את כולם, והמשיח מתיר אחד ומיד חובשו וכך שני ושלישי עד הסוף, וכל כך למה? מפני שאומר אולי תוך כדי חבישת הפצעים אתבקש לגאול את ישראל ולא אתעכב. הלך ריב"ל לשם ומצאו למשיח ואמר לו: שלום עליך רבי ומורי! השיב לו: שלום עליך בן לוי! שאלו ריב"ל: אימתי יבוא אדוני? השיב לו: היום! (המתין ריב"ל עד למחרת ומשיח לא בא), בא ריב"ל לאליהו ואמר לו: שיקר לי המשיח, שאמר לי היום אני בא, ולא בא. אמר לו אליהו: כך אמר לך המשיח: "היום - אם בקולו תשמעו" [תהלים צה ז].

כנראה התשובה הזו הטרידה את רבי יהושע בן לוי, שהרי אם הגאולה תלויה רק בתשובתם של ישראל, ורק אם ישמעו ישראל בקול ה' יבוא המשיח, כי אז הרי באופן תיאורטי, עלול להיות מצב שלעולם לא יבוא משיח, מפני שהחזרה בתשובה תלויה בבחירה החופשית שעליה נאמר [ברכות לג ב]: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". והרי בבחירתם יכולים ישראל חלילה לא לעשות תשובה לעולם ומפני זה משיח לא יוכל להתגלות.

במצוקתו זו הלך ריב"ל לבקש תשובה לחששו בכתבי הקודש, ואז נתקל בספר ישעיה [ס ב] בפסוק: "אני ה' בעתה אחישנה", פסוק שנראה על פניו כסותר את עצמו ש"בעתה" הוא בזמנה ו"אחישנה" הוא קודם זמנה, מכאן מצא ריב"ל רמז לשני תהליכי גאולה: "זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה". ובהמשך מצא רבי יהושע בן לוי סתירה נוספת בשני כתובים ושאל: "כתיב [דניאל ז] 'וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתא' (פרש"י: "ענני שמיא" - במהירות) וכתיב (זכריה ט ט): 'עני ורוכב על החמור' (פרש"י: כעני הבא על חמור בעצלות)?" וגם כאן התשובה: "זכו - עם ענני שמיא" - במהירות. "לא זכו - עני ורוכב על החמור" - בעצלות. בפסוקים האלו מצא ריב"ל תשובה לחששו , הוא הבין שגם אם גאולתם של ישראל מתעכבת מפני שהיא תלויה בתשובה, אין זו האפשרות היחידה, אלא קיימת אפשרות נוספת והיא שהקב"ה מלכתחילה קבע זמן קצוב לגלות, וכשיגיע הזמן הזה תסתיים הגלות והקב"ה יגאל את ישראל גם אם לא יהיו ראויים לכך.

את הכלל הזה שהגאולה תבוא גם אם ישראל לא יהיו ראויים לה מוצאים אנו גם בדברי רשב"י במדרש [תנחומא בחקתי ג] האומר: "בין עושין ישראל תשובה ובין אין עושין תשובה, כיון שהגיע הקץ מיד נגאלין, שנאמר: 'אני ה' בעתה אחישנה'". וכך ניסח זאת הגר"א [מובא ב'אבן שלמה' אות קנה]: "בכל דור יש קצים לפי ענין התשובה והזכויות המיוחדות לאותו הדור. אבל קץ אחרון לא תליא בתשובה אלא בחסד, כמו שכתוב: 'למעני למעני אעשה', וגם בזכות אבות, וזה שאומרים: 'וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה'". האמונה בביאת המשיח היא אחת משלש עשרה עיקרי היהדות, ואין בינה לבין "המשיחיסטים" מימין ומשמאל כל דמיון. כי מה ההבדל בין "משיחיסט" למאמין בביאת המשיח? "משיחיסט" הוא אדם או קבוצה המנסים לדחוק את הקץ

ולכפות את "אחרית הימים" על המציאות, אם בקמפיין של "משיח עכשיו" או בסיסמת שווא של "שלום עכשיו", כשהאחרונים עושים זאת תוך סיכון בטחונו של עם ישראל, כמו הסכמי אוסלו, חורבנו של גוש קטיף או מחשבות על ויתורים נוספים. שכל מי שתמך בהם בעיוורון, הוא בעיני "משיחיסט", גם אם הוא אקדמאי או חושב עצמו ל"נאור". לא זו ולא זו היא האמונה היהודית במשיח, עם ישראל לדורותיו יודע שבואו של המשיח תלוי, בהתנהגות שלנו, בהגשמה יום יומית, לקיים במסירות ובעקשנות את החובות המוטלות עלינו בקיום התורה, בבניין הארץ ובקיבוץ גלויות, לדבוק בצדקת הדרך ולהאמין ש"אף על פי שיתמהמה, עם כל זה, אחכה לו בכל יום שיבוא".

נחמה כפולה

/ הרב יוסף גערליצקי - שליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו ורב מרכז תל אביב

על הנחמה העתידה לבוא לישראל בסיומה של הגלות, כשתגיע הגאולה, מבשר הנביא באמרו: "נחמו נחמו עמי - יאמר אלוקיכם".

המדרש מסביר את כפילות הלשון: "לקו בכפליים ומתנחמים בכפליים". מה פשרה של נחמה כפולה זו?

אנו פוגשים בביטוי כפול זה, גם בסיפור שמספרים לנו חז"ל בנוגע לגלות וגאולה:

"וכבר היו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי ברחוק מאה ועשרים מיל. התחילו (=שלושת החכמים) בוכין, ורבי עקיבא - משחק (=צחק משמחה). אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם, מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: שגויים הללו, שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים, יושבין בטח והשקט, ואנו - בית הדום רגלי אלוקינו שרוף באש, ולא נבכה?! אמר להן: לכך אני משחק, ומה לעוברי רצונו כך - לעושי רצונו על אחת כמה וכמה".

ובהמשך הדברים:

"שוב פעם אחת היו עולין לירושלים. כיוון שהגיעו להר הצופים - קרעו בגדיהם. כיוון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קודש הקודשים. התחילו הן בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "והזר הקרב יומת", ועכשיו "שועלים הלכו בו" ולא נבכה?! אמר להן: לכך אני משחק - דכתיב: "ואעידה לי עדים נאמנים, את אוריה הכהן ואת זכריה בן ברכיהו", וכי מה ענין אוריה אצל זכריה - אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני?! אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש", בזכריה כתיב: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים". עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא נחמתנו, עקיבא נחמתנו".

שוב לפנינו הביטוי הכפול: ניחמתנו, ניחמתנו, דבר המחייב הסבר, כפי שהכרח להסביר, כאמור לעיל, את תופעת הכפילות בהזדמנויות האחרות של הנחמה.

נוסף לכך, בשני הסיפורים ישנם פרטים הטעונים הבהרה והסבר, ובכלל זה דיוקים שונים בלשון השיחות שהתנהלו בין רבי עקיבא וחבריו. למשל: מה שואל רבי עקיבא "מפני מה אתם בוכין?", וכי אין בחורבן הבית או בצהלתה של רומי, האויבת המנצחת סיבה לבכייה? בנוסף, כשהגיעו להר הצופים (בסיפור השני) קרעו כולם את בגדיהם, כולל רבי עקיבא, שהרי זו ההלכה, ורק לאחר מכן כשראו את השועל היוצא מבית קודשי הקודשים התחיל הוויכוח ביניהם, מה נשתנה? ועוד: וכי אילו לא ראה רבי עקיבא את קיום נבואתו של אוריה - היה מסופק, חלילה, בקיום נבואת זכריה? והמעיין היטב ובדייקנות ימצא עוד פרטים ודיוקי לשון המחייבים הסבר וביאור.

ידועה שיטתו הכללית של רבי עקיבא: "לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל דעביד רחמנא לטב עביד (=כל שעושה הקב"ה - לטובה הוא עושה)". רבי עקיבא מורה להבחין ולשים לב לתוצאות המאוחרות העתידות להיות מן המעשה שלפנינו, ולא לשפוט אותו כפי שהוא נראה בטווח קצר, וכיוון שבסופו של דבר תצמח מזה טובה - יש להתייחס לכך כבר עתה, בהתאם לכך.

ברם, כאן הגיעו הדברים לממדים שמעל ומעבר לרגיל. אדם מוכן לסבול במידה מסוימת כדי להגיע לאחר מכן למצב מזהיר במיוחד, אך - בשיאים כאלה וממדים כאלה?!

על עצם חורבן הבית והגלות הצטערו הן רבי עקיבא והן חבריו במידה שווה. כאן פרצו החכמים בבכי - כשהתקרבו לרומי ושמעו צהלתה או כשהתקרבו לבית קודש הקודשים וראו שועל יוצא משם. רבי עקיבא שאל אותם מדוע התעוררתם עתה דווקא לבכייה יתירה, והרי גם לפני כן ידעתם על החורבן? (ובהר הצופים, בתחילת הסיפור השני, אף קרעו בגדיהם).

תשובתם הייתה בציינם את חילול השם הנורא והמיוחד כפי שהתבטא במה שראו עיניהם ושמעו אזניהם: הרי די בעצם החורבן והגלות - מדוע צריכה להיות כל כך גדולה העוצמה, הביטחון והצהלה, של האויב?! כך גם - בחרישת שטח בית המקדש עצמו, והליכת השועל בבית קודש הקדשים. דברים שהם חמורים ונוראים הרבה מעל ומעבר לעצם תופעת חורבן הבית והגלות?!

אך רבי עקיבא הסביר להם, כי היא הנותנת: כיוון שחורבן והגלות הגיעו לשיא גדול כל-כך - ודאי הדבר שגם הגאולה, והמצב שיבוא בעקבותיה, לא יהיו בממדים רגילים וצפויים, כי אם בממדי שיא ועוצמה בלתי רגילים.

הגאולה תהיה בהידור כה רב ובתוספת כה גדולה עד שיתברר אז לכל, לא רק הכדאיות שבעצם הירידה שבחורבן ובגלות, אלא שתיראה ותורגש אז הכדאיות, התועלת והטובה שישנה בתוספת ובמצבי השיא של הגלות.

או אז, כאשר נראה, נדע ונרגיש לא רק מדוע סבלנו, אלא גם מדוע סבלנו בעוצמה כה גדולה, כיוון שהגאולה תהיה בתוספת ובהידור ובעוצמה וממדי שיא בלתי צפויים כלל, אז נכריז: אודך ה' כי אנפת ביו!

זה פשר הנחמה הכפולה של רבי עקיבא, הרמוזה, בין השאר, בנבואת: "ציון שדה תחרש", כשאדם חורש וזורע הריהו "מקלקל" כביכול, את השדה - כדי להגיע לצמיחה גדולה, הרבה מעל ומעבר לגודל הגרעינים המושקעים באדמה והולכים "לאיבוד" ואכן לעתיד לבוא יהיה "וניגש חורש בקוצר" ו"חיטים ככליות". סמל ורמז לצמיחה בלתי משוערת, הרבה מעל ומעבר ל"נזק" שבחרישה ובזריעה.

לפיכך אמרו החכמים: "עקיבא נחמתנו, עקיבא ניחמתנו" - נחמה כפולה, הן על עצם החורבן והגלות והן על ממדי התוספת והשיא שבדבר.

לזה רומז הכתוב: "נחמו נחמו עמי" - "לקו בכפליים ומתנחמים בכפליים".

ויהי רצון שעל-ידי מעשינו ועבודתנו, בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור ובשמחה, במשך זמן הגלות נזכה בגלוי ממש לא רק ל"נחמו נחמו" כי אם, יותר מזה, ל"אנכי אנכי הוא מנחמכם", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(מיוסד על שיחת קודש של כ"ק הרבי מליובאוויטש)

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

תשעה באב שחל ביום חמישי

שאלה: השנה שתשעה באב חל ביום חמישי, ממתי יהיה מותר להסתפר, לכבס, ולהתרחץ? לשמוע מוזיקה? לאכול בשר ולשתות יין?

תשובה: הנה בשנה 'רגילה' (כאשר תשעה באב לא חל ביום ה' ולא ביום שבת) נוהגים האשכנזים להמשיך את מנהגי האבלות של תשעת הימים עד למחרת תשעה באב בחצות היום, וזאת משום שרובו של היכל נשרף בי' באב, ולכן לא גרע יום זה משאר ימי 'תשעת הימים'[א].

ולכן לא מתרחצים (לפחות לא במים חמים) ולא מכבסים ולא מסתפרים, ולא אוכלים בשר ולא שותים יין, ולא מברכים 'שהחיינו' עד י' באב בחצות היום.

אולם בשנה זו שתשעה באב חל ביום ה' כתב המגן אברהם[ב]:

'ופשוט דכשחל (י' באב) ביום ו' הכל מותר לכבוד שבת'.

ויש להסתפק האם כוונתו להתיר כבר בצאת הצום, או רק למחרת בבוקר - ביום ששי בבוקר.

והנה בלשונות הפוסקים מצאנו דיוקים לכאן ולכאן.

הערוך השולחן כתב[ג]:

'ואם חל ט"ב ביום ה' למחרת בערב שבת הכל מותר מפני כבוד השבת'.

ומבואר שההיתר הוא רק מיום ששי בבוקר, אולם הפרי מגדים[ד] שלח לעיין בסימן תקנ"א סעיף ד' ושם מבואר שגם תספורת וכיבוס ביום ה' הוא בכלל כבוד שבת[ה], ומשמע שדעתו להתיר כבר מיום חמישי (לאחר צאת הצום).

ולמעשה מידי ספק לא יצאנו, והמשנה ברורה סתם את דבריו וכתב[ו]:

'וכשחל ט' באב ביום ה' שאז יום עשירי הוא ע"ש מותר בכל זה לכבוד שבת'.

ויש אולי משמעות מסתימת דבריו שסבר שההיתר הוא כבר מהערב שאחרת היה לו להדגיש חילוק זה.

ונראה שמאחר וכבר כתבו הפוסקים[ז] שלילה זה 'קיל טפי' מתשעת הימים, ומדובר כאן בספק דרבנן בוודאי יש מקום להקל לכבס ולהסתפר כבר ביום ה' בערב לאחר צאת הצום לכבוד שבת קודש.

והרי ברור שאם לא נתיר להסתפר כבר ביום ה' בערב, לא כולם יספיקו להסתפר לכבוד שבת (אלו המסתפרים על ידי ספר) ולכן יש לנקוט להקל בכך (אך מי שזקוק רק לגילוח ועושה זאת בעצמו שמא יש עדיפות להמתין מלהתגלח עד יום ששי שאז ניכר טפי שהוא לכבוד שבת כמנהגו בכל ערב שבת ועיין בהערה[ח]).

וגם לגבי כיבוס, הרי אדרבה ביום ו' כתב השולחן ערוך[ט] שיש תקנת עזרא לא לכבס ביום ששי (אמנם לא נוהגים כך כיום שיש מכונות כביסה) ולכן משמע שההיתר הוא כבר ביום חמישי בערב, ולכן יש לנקוט לקולא ולהתיר את הכיבוס כבר במוצאי תשעה באב.

והנה היה מקום לומר שמאחר וכל ההיתר הוא רק לכבוד שבת, לא נוכל להתיר לכבס קודם יום ששי בחצות היום - רק את בגדי השבת ושאר הבגדים הנצרכים לשבת, אבל שאר בגדי יום חול, יהיה מותר לכבסם רק מיום ששי בחצות היום, אולם נראה שזה אינו מאחר שמן הסתם בכל מכונה שיפעיל יהיו שם גם בגדים הנצרכים לשבת, ואם כן כל הנידון הוא 'הוספת בגדים למכונה הפועלת בהיתר' וכידוע דנו בזה הפוסקים (לגבי חול המועד ותשעת הימים) ובלילה זה שדינו בלאו הכי קל יותר - יש לנקוט להקל, ובפרט שראיתי מביאים[י] שדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל הייתה שמאחר ומשום

כבוד שבת מותר לכבס, אם כן הותר הכיבוס בכללי ואין צורך לחלק בין בגדי שבת לבגדי יום חול.

שמיעת מוזיקה אכילת בשר ושתיית יין

והנה באשר לשמיעת מוזיקה, אכילת בשר ושתיית יין, וברכת שהחיינו, בזה לכאורה יש לנקוט שמאחר ואין מושג של 'כבוד שבת' בשמיעת מוזיקה וכו' הרי שבזה חוזרים אנו לדין הרגיל שיש להמנע עד יום ששי -י' באב) בחצות היום כבכל שנה[א] (אך טעימה של מאכלי השבת לקיים מצוות 'טועמיה' זה יש להתיר כבר מיום חמישי בערב).

רחיצה

ובאשר לרחיצה - הנה רחיצה היא אכן פעולה לכבוד שבת, ואם כן יש להתירה כבר ביום חמישי בערב עם צאת הצום, אולם במציאות של זמננו מצוי מאוד שמי שמתרחץ ביום חמישי בערב, יתרחץ שוב לפני שבת קודש ואם כן לא היה כבוד שבת כלל ברחיצה של יום חמישי בערב, ולכן נראה שמי שאכן יתרחץ שוב לפני שבת אין להתיר לו רחיצה במים חמים ביום חמישי בערב, אך רחיצה במים קרים וסבון - בזה יש לנקוט להקל.

וראיתי מביאים דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל שאחר שלא נהגו איסורים אלו (להמשיך את דיני תשעת הימים עד י' באב בחצות היום) כאשר תשעה באב חל ביום חמישי משום 'כבוד שבת', אין איסור גם להתרחץ שלא לכבוד שבת.

הליכה לים ולבריכה

ובזה יהיה גם תלוי הדין האם יהיה מותר ללכת לבריכה או לים ביום ששי קודם חצות היום, שלדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל הדבר מותר, אך לשאר הפוסקים וכן משמע פשטות ההלכה בזה יש להימנע עד יום ששי בחצות כמו בכל שנה.

דעת בני ספרד

והנה כל זה לדעת בני אשכנז, אבל בני ספרד יש לדעת שלא נוהגים כלל את המשך מנהגי האבלות של תשעת הימים, לאחר צאת הצום גם בכל שנה, ולדידם בוודאי שמותר בשנה זו להתרחץ, ולהסתפר וכו' מיום חמישי בערב, אלא שלגבי אכילת בשר ושתיית יין פסק השולחן ערוך[ב] שיש להימנע כל יום י' באב ובזה נראה ששנה זו אינה שונה מכל שנה.

א - עיין רמ"א סימן תקנ"ח ובמשנה ברורה ובביאור הלכה שם.
ב - סימן תקנ"ח ס"ק א'.
ג - סימן תקנ"ח סעיף ב' וראה גם בקיצור שולחן ערוך.
ד - שם אשל אברהם ס"ק א'.
ה - ועיין במש"כ בשו"ת בסוד שיח חלק ב' סימן כ"ז הערה ט"ז.
ו - סימן תקנ"ח ס"ק ג'.
ז - ראה משנה ברורה שם ס"ק ב'.
ח - ולכאורה בוודאי אין להתיר להתגלח פעמיים הן ביום חמישי בערב והן ביום ששי לפני שבת קודש, שאחר שיתגלח פעם נוספת לפני שבת איתגלאי מילתא למפרע שלא היה שום כבוד שבת בגילוח של יום חמישי בערב ולא היה זה אלא לכבוד 'יום חמישי בערב' (אמנם עיין לקמן מה שכתבתי לגבי רחיצה דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל).
ט - סימן רמ"ב.
י - משנה ברורה מהודרת 'דרשו' סימן תקנ"ח הערה 19.
יא - אך עיין באשל אברהם (בוטשאטש) סימן תקנח שכתב: 'פעם אחת נסעתי עם בעל המחבר ספר הקדוש קדושת לוי נ"י. ובמוצאי תשעה באב נתנו לי לברך שהחיינו והוליכוני לרחוץ בבריכה בלילה קודם קדוש לבנה ולא עלה בלבי ספק להרהר אחר אנשים חשובים שהיו עמו. וכעת ראיתי בשו"ת מוהרש"ל עליו השלום סימן צ"ב ודבריו משמע שלא יתכן כן. מלבד הרחיצה שכתב גם המג"א עליו השלום למנוע, גם ברכת שהחיינו נכון למנוע להטעם שכתב שם בתשובה ללמוד מהימים שמראש חודש עד תשעה באב. אך בחל תשעה באב ביום חמישי כתב המג"א עליו השלום להקל, ובלילה אין מפורש להיתר'.
יב - סימן תקנ"ח סעיף א'.

זבת חלב ודבש

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר שמשה רבינו שב ומקריא באזני עם ישראל, את עשרת הדברות - הוא מצווה את העם שישמרו את החוקים שניתנו להם וישימו אותם על ליבם. כשבח אשר ניתן להם ע"י הקב"ה - 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי[1]'. שגיבורים היו בליבם, לגבור על יצרם הרע[2].

וכך גם מבקש משה מבני הדור החדש, שיגיעו מעשיהם למעשי אבותיהם. ולכן הוא מזכיר את תהליך יצירת בני הדור הזה, שנעשה בארבעים הימים שלאחר מתן תורה. אז נאמר לכל אחד מישראל שילך וישוב לביתו, ובכך התעברה אשתו בבן זכר[3]. בעוד שלמשה נאמר אז לפרוש מאשתו, כשישב בהר עם הקב"ה. ואלו הם אשר חיים עמנו היום בשנת הארבעים, אלו אותם ילדים שנולדו בשנה הראשונה שלאחר יציאת מצרים.

ולאחר שמשה מבקש מישראל, לחנך כך גם את הבנים ובני הבנים - ובזה לזכות להארכת ימים על האדמה. אזי מזכיר להם משה שזו ארץ - זבת חלב ודבש[4]. ובמיוחד שהיא כזו, כדרך שהבטיח הקב"ה לאבותיהם.

השבח של ארץ **זבת חלב ודבש**, מופיע עשרים פעמים במקרא. חמש עשר פעמים בתורה[5], וחמש בנביאים[6]. כאשר הפעמיים הראשונות נאמרו למשה במעמד הסנה, טרם יציאתם ממצרים - כהבטחה לקראת הבאות. ולאחר יציאת מצרים, שב הקב"ה ומבטיח זאת לישראל בפרשת 'והיה כי יביאך' - שנאמרת כאחת מארבע פרשיות התפילין.

השלב הבא של ההבטחה, היה לאחר חטא העגל - אז הבטיח הקב"ה שוב לישראל, שיזכו אמנם בארץ זבת חלב ודבש. אך

הוסיף לכך גם, שדבר זה יגיע לישראל לא ישירות מאת ה'. כי אם ע"י המלאך, שלוחו של מקום - שיעשה כן עמנו. וכהמשך לכך גם בסוף שהות ישראל לרגלי הר סיני, ולאחר שהוזהרו כולם על מצוות העריות שבפרשת קדושים. שבה התורה ומזכירה לישראל, שיזכו בארץ זבת חלב ודבש - בזכות היבדלות העם ממעשי הגויים אשר היו לפניהם בארץ.

אך כאשר חטאו המרגלים בחטאם, ונשאו את שם הארץ לשווא - כששיבחו אותה אמנם בשבח הזה. ולא היה זאת אלא בכדי שיוכלו להוציא דיבתה רעה, באזני העם. ולכן מיד אח"כ עונים כלב ויהושע, ששבח זה בא להבטיח את ירושת הארץ והבאתה לנו - ואין למרוד בה' על כך. ומכיוון שלא שמעו העם לדברי כלב ויהושע, החציפו דתן ואבירם כנגד משה - על כך שטרם הביאו אותם לארץ זבת חלב ודבש. פעם אחת בעצם מרידתם כנגד משה, ובפעם השנייה - כשמיאנו להיענות להצעת משה, לעזוב את המחלוקת[7].

ולכן כאשר חוזר משה על עשרת הדברות, שב ומזכיר לישראל את ההבטחה הראשונה - לבוא אל ארץ זבת חלב ודבש. ולאחר שמזכיר גם את מעשי דתן ואבירם במחלוקת קורח, שוב מופיעה ההבטחה של ארץ זבת חלב ודבש.

והפעם הבאה בה מוזכר השבח הזה של הארץ, נמצא בפרשת וידוי מעשרות - הנאמרת בכל הדורות עם הבאת הביכורים למקדש. בכך שאנו פותחים בגנאי - 'ארמי עובד אבי' ומסיימים בשבח - 'ארץ זבת חלב ודבש'. בכדי להדגיש לנו את החטא ותיקונו - כחלב הנוצר מדם שנעכר. וכדבש הבא מהדבורה, שהיא עוף טמא. שבארץ ישראל - כל מר, הופך למתוק.

ולקראת אמירת הקללות שבפרשת כי תבוא, והשלמתם שבפרשת ניצבים - שוב ניצבת הארץ זבת החלב והדבש, כהוכחה לאהבת ה' את ישראל תמיד. הן לפני החטא והן לאחר השלמת עונשו.

ובדברי הנביאים הוזכר שבח זה בתחילה בספר יהושע, כאשר הוא מל את אותם הבנים באי הארץ. ובזה הסיר את חרפת מצרים מעליהם - והשיבם למעלת אבותיהם, במקום מושבם כאן בארץ. ואחריו בא ירמיהו ומזהיר את העם, לשמוע את דברי ה' אליהם - בטרם יבוא החורבן על הארץ הזו. ומאידך הוא מזכיר את השבח הזה, גם בזמן הנחמה בו שבים ישראל וקונים בתים בארץ הזו. הגם שהיה זה בשעת החורבן עצמו, כשהכשדים צרים על העיר ירושלים מבחוץ.

ולבסוף בא יחזקאל ומזכיר לישראל מהי ארץ ישראל ומהו שבחה, וכנגד זה מוכיחם על מעשיהם בעבר - בזמן יציאת מצרים. ומזהירם על העתיד - שלא יאחזו הבנים במעשי האבות. ויגרום הדבר שתאבד מהם חלילה - הארץ זבת החלב והדבש.

וזאת משום שאם אין ישראל שומרים על חוקי התורה והמצוות, שוב אין השבח מתגלה בארץ. ואז החלב הופך לדם, והדבש מחמיץ - עד אשר נשוב ונתקן את דרכנו בארץ. ושוב נותנת היא פרותיה בעין יפה לישראל - בצאן המוריק חלב לרוב, ובפירות העמוסים בדבש מתוק.

1 - דברים ה, כה
2 - **מי יתן והיה לבבם זה וגו'** בסיני נאמר אלמא גבורים ואמיצי לבב ביראתם היו - רש"י ע"ז, ד:
3 - **שפרו ורבו** דכל אחד נתעברה אשתו זכר במצות שובו לכם לאהליכם ולא ידענא היכא רמיזא - רש"י שבת, פט:
4 - דברים ו, ג
5 - **ארבע פעמים** בספר שמות - ג, ח. ג, יז. יג, ה. לג, ג. **פעם אחת** בספר ויקרא - כ, כד. **ארבע פעמים** בספר במדבר - יג, כז. יד, ח. טז, יג - יד. **שש פעמים** בספר דברים - ו,ג. יא, ט. כו, ט. טו. כז, ג. ל, כ.
6 - **יהושע** - ה, ו. **ירמיהו** - יא, ה. לב, כב. **יחזקאל** - כ, ו. טו.
7 - **ותתן לנו** הדבר מוסב על לא האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו (שמות ג) אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ וגו' משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שאמרת לנו (במדבר יד) במדבר הזה יפלו פגריכם - רש"י במדבר טז, יד

סיפור לשבת

"פיתחנו קרבה וחיבה מוחשיות"

פסעתי מצד לצד בחדרי שבמלון היאט ירושלים, ממתינה בהתרגשות לבואו של בני בן ה-19, ריצ'רד, שלא ראיתי כבר ששה חודשים. הוא למד במכינה של האוניברסיטה העברית בירושלים, בדיוק כמו שאני עשיתי לפני 30 שנה. זה היה בוקר יום השבת, ובתור אישה חילונית היה לי די משעמם. סמכתי על ריצ'רד שיספק לנו בילוי כלשהו, אולי נצא לבקר יחד בשוק הערבי.

בסופו של דבר הגיעה הנקישה על הדלת ואני פתחתי אותה לבני המקסים. לאחר חיבוק אמיץ וחם הוא אמר, "אמא, אנחנו מוזמנים לביתו של הרב לארוחת צהריים."

"איזה רב?" שאלתי, מבולבלת וגם מבוהלת.

"תראי עוד מעט. רק תבואי איתי", הייתה תשובתו הלא-כל-כך-מרגיעה של ריצ'רד. לא על בילוי מסוג כזה חשבתי.

לאחר הליכה של רבע שעה בערך, הגענו לבניין דירות חדש יחסית, וריצ'רד הוביל אותי בבטחה אל הדלת. אפשר היה לראות בבירור שזה לא הביקור הראשון שלו שם. רב קנדי צעיר מאוד ואשתו מוונקובר (עיר מגורינו) ברכו אותנו לשלום כשנכנסנו אל דירתם הנקייה אך מרוהטת בצניעות. סביב

המשך בעמוד הבא...

שולחן האוכל שלהם ישבו בערך עשרה סטודנטים אמריקנים, בחורים ובחורות, כולם בשנת הלימודים שלהם באוניברסיטה העברית.

התחושה הראשונית שלי הייתה שיושבת כאן קבוצה של צעירים, שמרגישים בודדים ומנותקים, רחוקים מהבית אולי בפעם הראשונה בחייהם, מתאימים לשכנוע על ידי קנאים דתיים כְּפְרי בָּשֵׂל... והבן שלי אחד מהם. אני זוכרת תחושה ברורה של רצון לצאת משם מהר ככל האפשר מבלי לנהוג בחוסר נימוס.

"אמא," הסביר לי ריצ'רד אחר כך, "אני יכול להגיד לך שאני מתקרב ליהדות. זה נשמע לי נכון. אני חושב ששם נמצאת האמת."

"איזו אמת?" הגבתי. "אתה צעיר וחלש ובשל לקטיף!"

הדיון/ויכוח נמשך במשך כמה דקות נוספות. אחר כך החלטתי להניח לו, מתוך הבנה שבכל מקרה אני לא אגיע לשום מקום, ושאם אמשיך אני עלולה להזיק יותר מאשר להועיל.

שאר הזמן עם ריצ'רד בביקורי בירושלים עבר בנעימים, ואני חושבת ששנינו החלטנו בלבנו שהכי טוב לא להעלות שוב את הנושא. עזבתי את הארץ מתוך תקווה שזאת רק תקופת 'מרי' שהוא עובר, ושברגע שיחזור הביתה לקנדה, יחזור גם להיות עצמו – יהודי חילוני טוב.

זה לא היה ככה. ריצ'רד נצמד לדת בעקשנות גם כשחזר לקנדה. הוא ויתר על לילות של בירה ומסיבות עם חברים. הוא לא אכל יותר במסעדות לא כשרות. הוא הלך בקביעות לבית הכנסת. הוא הצטרף לקבוצת לימוד. הוא הקשה על חיי עם כללי כשרות. הוא חזר ארצה לשנת לימודים בישיבה.

"מה נפל עליי?" קוננתי בפני חברתי הטובה, מורלי. "איפה טעיתי? זה כאילו שהילד שלי חי בכוכב אחר."

"זה היה יכול להיות גרוע יותר," ניסתה מורלי לנחם אותי, "ריצ'רד היה עלול להצטרף לכת."

כשחשבתי על זה, התחלתי לקלוט שהדבקות של ריצ'רד בדת אינה ניתוק מוחלט ממה שהיה קודם. הוא תמיד היה טיפוס רוחני. אפילו בתור ילד הוא היה חושב על השאלות הגדולות, אותן היה מעלה בפניי הרבה פעמים: "אם אלוקים נמצא בכל מקום, למה אנחנו לא יכולים לראות אותו?" "מה קורה לנשמה של מי שמת?"

למרות הסימנים המוקדמים, עדיין הייתי מודאגת מאוד, כאֵם, לאושרו ולרווחתו של בני. האם למסלול הדתי החדש הזה יש השפעה טובה על חייו? התחלתי לראות שבלי כל ספק הוא נהיה אדם שמח יותר, שלם יותר. יצר ווכחנות שנבע מחום-מזג, הפך להחלפת דעות מנומקת היטב ומכובדת.

האשמה ומציאת פגמים התחלפו בהבנה וקבלה. חוסר סבלנות ודעה דוגמאטית השתנו לאהדה וסובלנות. וחשוב לא פחות, האנשים בקהילה שלו היו שותפים לאותם ערכים וגישות. איך יכולתי לא להיות מרוצה מבחירותיו של בני?

ל"התחזקות" של הבן שלי היו גם השפעות אדירות על היחסים בינינו. אולי זה התחיל מתוך מוטיבציה למלא את מצוות כיבוד-אם, אבל בכל אופן, ריצ'רד יצר איתי במשך השנים מערכת יחסים המבוססת על כבוד הדדי ומסירות, אשר פתחה בפנינו דלת להכיר זה את זו בדרך אמיתית מאוד, לגלות כמה אנחנו דומים בחוש ההומור שלנו, בתפיסת העולם ובגישה הכללית. למרות שאלפי קילומטרים מפרידים בין ביתו בירושלים למגורי בקנדה,

פיתחנו קרבה וחיבה מוחשיות. יש בינינו ידידות נפלאה שבה אני גאה מאוד. בכנות, אני לא מאמינה שזה היה מגיע לרמה הזאת אלמלא חזר בתשובה.

[אש התורה]

שביבים / שאול שיף

לא רק העם היהודי שרד...

ר' שלום נגר מקרית ארבע היה במשך שנים אחד הסודות של מדינת ישראל. הוא היה סוהר השב"ס הצמוד לצורר היהודים, אדולף אייכמן, והאיש שנבחר להרוג אותו. הוא זה שמשך את הידית שהפילה את אייכמן מעמוד התלייה.

ביחד עם נגר שירתו עשרות סוהרים אשכנזיים, אבל כיון שרובם היו צאצאי ופגועי שואה, היה חשש שלא ישלטו בכאבם ויפגעו באייכמן קודם ביצוע גזר דינו. לכן נגר התימני היה הסוהר הכי צמוד אליו.

נגר נדרש בין היתר לטעום את האוכל לפני שהוגש לאייכמן, כדי לוודא שלא הוכנס בו רעל. הוא אכל ואם לא מת תוך שתי דקות, האוכל היה מוגש לאסיר שלו. פעם אמר לו המפקד: "אם אתה תמות, יש לנו עוד כמוך, אבל כמו האסיר הארור הזה, אין עוד..."

זהותו של נגר הייתה סודית עשרות שנים, מחשש שיבולע לו, אבל פורסמה בראשית שנות האלפיים. תחנת טלוויזיה גרמנית הגיעה לביתו וביקשה לשמוע את זיכרונותיו מהאסיר הארור. הוא הסכים בתנאי שהריאיון יתקיים ב'כולל בית המדרש' בקרית ארבע בו למד מדי לילה עד הבוקר.

כשהמראיין הגרמני נכנס לחדר הצפוף ונדרש לתנאים מיוחדים של תאורה, שאל את נגר, מה הלוקיישן המוזר בו בחר לצילום? מדוע לא ניכנס לאולפן רחב בו נרגיש בנוח? נגר אמר: "אני יודע שהסרט ישודר בטלוויזיה הגרמנית וייראה על ידי מיליוני אנשים. אני רוצה שהעם הגרמני יידע שלא רק העם היהודי שרד ולא רק מדינת ישראל הוקמה בחסדי שמים, אלא שאנחנו לומדים תורה. העולם צריך לדעת שלא רק גופנו שרד בדרך פלאית, אלא מורשתנו, אמונתנו, מסורתנו, התורה והקב"ה. עם ישראל חי וגם תורת ישראל חיה לעד ולנצח נצחים.

■ רופא חולים ומחיה מתים

מספר הרב יצחק דוד גרוסמן, רבה של מגדל העמק: "באחד ממסעי סביב לעולם, ביקרתי בפלורידה. זה היה ביום חמישי בלילה, נסעתי חזרה מפאלם ביץ' בכביש המהיר 95 בשעה שתיים לפנות בוקר, יחד עם ידידי ר' נחום דונר. ביקרנו תורם, והפגישה התארכה מעבר למצופה. ביציאה, הזכיר לי ר' נחום כי לא הרחק מכאן, בצפון מיאמי ביץ', יש בית כנסת על שם הרבי מריבניץ. ביקשתי ממנו שיעצור שם וינסה לראות אם המקווה פתוח, כדי להתקדש ולהיטהר לקראת שבת מלכתא. אפילו מקווה בבית הכנסת על שם הרבי מריבניץ, אינו פתוח לאורך כל שעות הלילה, טען ר' נחום בפניי. קשה למצוא מקווה פתוח בשעה כה מאוחרת אפילו בבורו פארק, לא כל שכן בצפון מיאמי ביץ'. אבל מה לא עושים בשביל תוספת טהרה?! הפתעה נעימה ציפתה לנו בבואנו למקום. האורות בבית הכנסת היו דלוקים. ר' נחום ירד לבדוק וגילה שאדם מנקה את המקווה. הוא ביקש ממנו אישור שאוכל להיכנס, אך הלה סירב בתחילה ור' נחום יצא לעדכנני. לפתע יצא האיש וראה אותי יושב ברכב, הוא רץ אליי וביקש את סליחתי, ופתח את הדלת לרווחה. רגע לפני כניסתי, ביקש לספר לי את הסיפור הבא: "אבי היה הגבאי של הרבי מריבניץ ברוסיה", סיפר האיש. "הוריי היו חשוכי ילדים, והם היו הולכים להתברך מפי הרבי על בסיס קבוע. בכל פעם מחדש הרבי הרגיע אותם ובירכם שיהיה להם ילד. שלושים שנה חלפו והוריי לא נעשו צעירים יותר. יום אחד אבי נכנס אל הרבי לבקש ברכה. הוא אמר לרבי שלא יעזוב את המקום עד שיבטיח לו שהוא יהיה אבא. הרבי נתן את ההבטחה המבוקשת, וההורים שמחו וחיכו לבשורה המשמחת שהגיעה בסופו של דבר, אך אליה וקוץ בה - הרופאים בנבואות קודרות. ההורים לא היו רגועים, והרבי כל העת הבטיח בקדשו: הילד יהיה בריא ושלם. חרף הפחדות הרופאים, הרבי לא נכנע, ועמד על דבריו, ברוגע ובאמונה. התינוק אכן נולד ללא רוח חיים. זה היה רגע של משבר עמוק להוריי, שחיכו כה הרבה לרגע הזה, והנה שוד ושבר. אבא מיד עזב את בית החולים ורץ כל עוד נשמתו בו לביתו של הרבי. הרבנית פתחה ואמרה שהרבי אינו בבית. היכן הוא?, שאל האב. "דער רב'ה איז אין וואסער". הרבי נמצא במקווה. זו הייתה התנהגות אופיינית לרבי הקדוש מריבניץ, שטבל במקווה פעמים רבות כל יום.

אבא רץ חזרה לבית החולים, שם מצא את התינוק מכוסה בסדין לבן. הרופא היה עסוק בהכנת תעודת הפטירה. אבא כמעט יצא מדעתו מדאגה ולחץ, כשרופאה נוספת נכנסה פתאום לחדר בחלוק לבן עם סטטוסקופ סביב צווארה.

"מה קרה?", שאלה הרופאה שנכנסה לחדר הילדים. "נולד תינוק ללא רוח חיים", אמרו לה ביבושת. "ואיפה התינוק?", ביררה. הנוכחים הצביעו על הדמות הקטנה המסתתרת מתחת לסדין. הרופאה - על דעת עצמה - הרימה את הסדין הלבן ושפכה בקבוק מים קרים על התינוק - שהחל לבכות מיד. "אני הוא התינוק", דמע היהודי בספרו את הסיפור. "הרי אני עומד לפניכם בריא ושלם. הטבילה של הרבי עמדה לי לחיים".

נכנסתי לחדר הטהרה, וחשבתי על כל אותם יהודים הזקוקים לישועה. טבלתי במי הישועה, בהם טבל הרבי מריבניץ וביקשתי בלחישה: "רבי, כבחיי חיותך שהחיית מתים וריפאת חולים, אנא עמוד לימיני והושע יהודים בעת צרתם ובשעת מצוקתם"."

■ עולם הבא תמורת רפורש...

היה זה לפני כ-40 שנה. הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל צועד חפוזות ברחובה של עיר כדי להגיע בזמן לשיעור בישיבת טשעבין שבראשה עמד. לפתע עוצר אותו שוטר חמור סבר בטענה כי לא המתין כנדרש ברמזור האדום להולכי רגל.

רבי אברהם התפלא, ואמר לשוטר כי טעות בידו ולא היו דברים מעולם. אולם כידוע, שוטר לעולם אינו טועה... הוא התעקש על גרסתו וביקש לעכב את רבי אברהם לצורך כתיבת דו"ח ומתן קנס.

פנה אליו הגר"א ואמר: "ראה, אין לי בעיה עם עצם הדבר, אם לטענתך עברתי ברמזור אדום, אשלם ככל אשר יושת עלי. הבעיה הגדולה שלי היא השיעור בישיבה שאליו אני ממהר. השיעור הזה שווה אצלי כל הון דעלמא. קח בבקשה את מספר הזהות שלי ואת כל הפרטים הנדרשים, ודבר עמי בקשר לקנס מאוחר יותר, כדי שלא אאחר לשיעור".

ורבי אברהם הוסיף: "אני בטוח שאם תעשה כבקשתי, תקבל על כך עולם הבא!" ויש שאמרו, כי אמר זאת אף בלשון הבטחה - "אני מבטיח לך עולם הבא!"

ומה היה בסופו של דבר? הדברים שיצאו מן הלב נכנסו אל הלב, והשוטר הנכבד שכנראה ראה שאיש מורם מעם עומד לפניו, ויתר על כל העניין ושיחרר את רבי אברהם לדרכו לשלום...

(מתוך קונטרס 'אגן הסהר')

■ מאסף של פישפשים

"הייתי בחור צעיר, מעט אחרי בר מצווה", סיפר מרן הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א, לקבוצת בחורים מישיבה גדולה שעלתה למעונו לקראת זמן אלול אשתקד. "לאחר שלמדתי בישיבת 'תפארת ציון', מו"ר החזו"א זיע"א שלח אותי ללמוד בישיבת לומז'א שבפ"ת, כשהוא מפקיד בידי מכתב המלצה למשגיח הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצוק"ל. לישיבה הגעתי כמה ימים לפני פתיחת זמן אלול, משום שהייתי צריך לפנות את המיטה בחדר של מרן החזו"א זיע"א, לאחר שזכיתי ללון שם, והבחור שהיה צפוי להחליף אותי לקראת עזיבתי, הגיע מוקדם מהצפוי, ולכך נסעתי מוקדם לישיבה. ובאמת כשהגעתי לישיבה באמצע הלילה היא היתה עדיין ריקה מאדם. נכנסתי לרבי אבא זצ"ל, הבאתי לו את המכתב מהחזו"א והוא דיבר איתי בלימוד על תחילת פרק המפקיד. לאחר מכן הוא אמר לי שהוא אכן מקבל אותי לישיבה. מחמת טלטולי הדרך והנסיעה - זה היה לאחר חצות הלילה - רציתי לנוח. חיפשתי ומצאתי לעצמי מיטה כלשהי, אך כשביקשתי לשכב על המיטה, הבחנתי כי כולה מלאה בפשפשים ולא ניתן לשכב עליה. כשנוכחתי שאין לי מקום לנוח, החלטתי לעלות למעלה לביהמ"ד לשבת

ללמוד. אלא שאז יצא מאחד החדרים בחור שכמובן עדיין לא הכרתי, הבחור היה מבוגר ממני בהרבה שנים, אני בסך הכול הייתי מעט אחר בר מצווה. הבחור היה הגה"צ רבי וועלוועל אייידלמן זצוק"ל. רבי וועלוועל שם לב שאני עייף מאוד. לשאלתו מדוע איני הולך לנוח, התביישתי להשיב לו, אך הוא דחק בי עד שהוציא ממני את העובדה, כי לא ניתן להשתמש במזרון, עקב הפשפשים.

רבי וועלוועל לא דיבר יותר מידי, תכף הוא אמר לי שהוא יראה לסדר משהו. רבי וועלוועל לקח את המזרן וירד איתו למקלט של הישיבה, שם הוא מצא נפט, ועם זה החל לנקות ולהבריש את המזרן עד שהיה נקי לחלוטין. 'עכשיו צריך לראות מה עם המיטה', הוא אומר לי. כשנוכח לראות שגם בה יש פשפשים, לקח ממחסן הישיבה פרימוס, בו היו משתמשים הנפחים, וכך עבר על כל המיטה עם האש עד שהסיר את הכול. לאחר מכן הוא אף הוציא מהחדר שתי מיטות נוספות שהיו נגועות בזה, כשכל העניין התארך הרבה למעלה משעה. ולבסוף הוא אומר לי: 'עכשיו אתה יכול ללכת לנוח'. זו הייתה קבלת הפנים שלי כשנכנסתי לישיבה גדולה. הייתי ילד יתום, לא הכרתי אף אחד, לא היה לי עם מי לדבר, והנה בחור מבוגר מתייחס אליי וכל כך דואג לי. זה נתן לי הרבה מאוד, וזה השאיר בי רושם לכל החיים איך צריך האדם להיטיב עם זולתו".

סיים מרן ראש הישיבה שליט"א: "היום ב"ה לא דורשים מהבחורים המבוגרים לדאוג למיטות לחדשים שבאים לישיבה, ב"ה היום בישיבות ההנהלה דואגת שהכל יהיה על הצד היותר טוב. אבל צריכים לדעת שלהתעניין במצבו של בחור חדש, להגיד לו מילה טובה, שירגיש שלמישהו אכפת ממנו - הרי שאין לכם מושג כמה תועלת יש מזה, וזה חסד מהמעלה העליונה. כמה בחורים נבנו בתורה ממילה טובה, ממעט יחס שנתן להם בחור מבוגר. כמה זכויות יכולות לצמוח לכל אחד ואחד מזה. לא נדרש לכך הרבה..."

לאחר השיחה סיפר מרן שליט"א לבני ביתו: "לימים, בעת שדובר בעניין השידוך של הגה"צ רבי וועלוועל אייידלמן זצוק"ל, משמים התגלגל כי חמיו לימים של רבי וועלוועל, הר"ר משה אליהו לוי ז"ל שהיה הגבאי של בית הכנסת 'זהרי חמה', הכיר מאוד טוב את אבי הגה"צ רבי משה ברגמן זצ"ל בירושלים, וכשהוא שמע שאני לומד בלומז'א, ביקש לברר אצלי אודות השידוך שמדברים לבתו. סיפרתי לו את הסיפור הזה. מי יודע אולי גם בזכות זה קם השידוך"...

(סברי מרנן)

מעלת ישיבת ארץ ישראל

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן..." (ג, כה)

שואל רבנו אור החיים הקדוש, מהו ל' נא? ועוד, למה הוצרך לומר "ואראה את הארץ הטובה" הלא ברור הוא שזה רצונו, שהרי כשיעבור יראה?

ומבאר רבנו, שנתכוון להשיב תשובה על הדברים המונעים את ביאתו לארץ. הנה הסיבה ראשונה, לפי שהגיע זמנו של יהושע למלוך, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. והשיב משה "אעברה נא" כלומר כדרך עובר אורח, לא בדרך שררה וכבוד. והסיבה השניה שצפה הקב"ה שעתידין בני ישראל לחטוא, ויצטרך להשליך חמתו עליהם. וחשב ה' למשכן בשבילם, להשליך חמתו על העצים והאבנים. ובזה יתכפרו עוונותיהם, ולא יצטרך לעשות בהם כליה ח"ו. ואם היה משה רבנו בונה את בית המקדש, אמרו רז"ל (סוטה ט.) שלא היתה אומה ולשון שולטת בו, וזה יגרום לשפוך חמתו על בני ישראל לכלותם כשירבו לחטוא. ולזה השיב משה רבנו "ואראה" כלומר לא כדי לבנות את בית המקדש אלא כדי לראות בלבד. ואמר "נא" שמבקש עתה לעבור ממלכותו, כדי שיזכה להשגה זו להיות נכנס לארץ ישראל. ועוד נתכוון משה רבנו בתפילתו, שמבקש מה' טרם כלו ימי חייו, להיות נכנס לארץ ישראל.

עוד מבאר רבנו שנתכוון משה רבנו להשיב, על טעם נוסף שהוצרך למות בחוץ לארץ, משום מתי מדבר להביאם לעולם הבא. לזה אמר משה רבינו "אעברה" דרך העברה ברגליו, ולא על מנת להשתקע. ולכשיגיע הזמן שיאמר לו השי"ת "קרבו ימיך למות" יבוא אל המקום אשר יאמר ה' אליו. עוד נתכוון משה רבנו בתפילתו "אעברה נא" ע"פ דברי רז"ל (כתובות קיא.) כל ההולך ד' אמות בארץ ישראל, יש לו חלק לעולם הבא. לזה אמר "אעברה נא" פירוש עתה בחיים, לתועלת נפשי להשיג בעולם הבא.

מכאן אנחנו לומדים עד כמה ראוי להיות נכסף לשכון בארץ הקודש, ואם לא בדרך קבע אפילו דרך העברה בעלמא. כי כל שהות בארץ ישראל, יש לו מצוה של ישיבת ארץ ישראל. וזוכה הוא לקיים את המצוות התלויות בארץ, ולכל הסגולות שקבעו חז"ל למי שגר בארץ ישראל. ולכן גם אם אדם נצרך לצאת מארץ ישראל ויש לו היתר ע"פ ההלכה, יעשה זאת בצער ובידיעת ההפסד הכרוכה בזה. וכן לכשיזכה לחזור לארץ ישראל, יהיה מודה לבורא עולם שזיכהו לשוב לארץ ישראל. והאמת היא שכל אחד ואחד מיושבי ארץ ישראל, צריך להודות לבורא עולם, שזיכהו להיות גר בקביעות בארץ הקודש, ולספוג מקדושתה בכל עת ובכל שעה.

במה שתיקן האריז"ל לומר 'ואהבת לרעך כמוך' - קודם התפילה

בפרשת כי תבא תשס"ג הגיע רבי דניאל פריש זצ"ל מירושלים לביקור של שבוע ימים באנטווערפן, ובא לבקר את כ"ק אדמו"ר (מפשעווארסק) שליט"א. סיפר רבי דניאל לפניו, שבעת שהיה באנטווערפן בביקורו הקודם, לפני רבות בשנים, בא לבית זקנו רבי איציקל זי"ע בשעות הבוקר, ורבי יענקעלע זי"ע, אביו של הרבי שליט"א, פתח לפניו את הדלת, ותיכף ומיד נתן לו שלום, ונכנס עמו לשיחה ארוכה של למעלה ממחצית השעה. במהלך אותה שיחה סיפר לו רבי יענקעלע זי"ע סיפורים שונים מצדיקים, ועוד שוחח עמו בסתם עניינים, ובינתיים הגיע גם רבי איציקל זי"ע והגיש לאורח ספל קפה חם ומהביל.

לאחר שכבר עברה כמחצית השעה, ורבי דניאל כבר הרגיש את עצמו כאחד מאנשי הבית ("היימיש"), הרשה לעצמו להעיר לרבי יענקעלע זי"ע, ושאל אותו בעדינות: אינני מבין, רואה אני שעדיין אתם עומדים לפני תפילת שחרית, והרי מובא בספרים הקדושים שיש ענין גדול שלא לדבר כל דיבור כל שהוא לפני התפילה, ואם כן למה זאת איפוא אתם מרשים לעצמכם לספר סיפורי צדיקים בטרם שהתפללתם.

השיב לו רבי יענקעלע זי"ע: בסידור התפלה כתוב בשם האריז"ל שיש לכל יהודי לקבל על עצמו לפני התפלה מצות "ואהבת לרעך כמוך", מה הכוונה בזה, האם רק לומר את תיבות הפסוק (וואס מיינט דאס, סתם זאגן די ווערטער?) "ואהבת לרעך כמוך" ובזה כבר מקיימים את הענין של קבלת מצוה זו על עצמו?

לא כן, אלא כן צריך לנהוג, כאשר נכנס אורח יהודי שבא מן הדרך, מקרבים אותו באהבה וחיבה יתירה, עד שהוא כבר אינו מרגיש את עצמו כאיש זר, אלא כאדם קרוב, כאחד מבני הבית. האם יש דרך לפניכם דרך טובה מזו בכדי לקיים בפועל מצות "ואהבת לרעך כמוך".

עוד אמר לו רבי יענקעלע זי"ע: ישנם שני אופנים של נתינת שלום עליכם לחבירו, האחד הוא ה"שלום עליכם" של ההלכה, שאותו אסור לתת לחבירו לפני התפילה, אבל יש עוד אופן של נתינת "שלום עליכם", והוא נתינת שלום כזו שנובעת ממצות "ואהבת לרעך כמוך"... והנה "שלום עליכם" שכזה, מותר לתת גם לפני התפילה...

(בית פשעווארסק)

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net